

ВСТУП

Криза сім'ї у сучасному світі стає щораз глибшою. Полиці книгарень вщерть наповнені книгами, темою яких є подолання сімейних труднощів та конфліктів. Але криза подружнього життя є проблемою не тільки сучасності. У минулих століттях певні виклики та труднощі для подружнього життя також були присутні. Тому Церква, яка завжди реагує на знаки часу, виражає своє пастирське занепокоєння щодо справжньої готовності наречених до сімейного життя. Таким чином, приготування до прийняття святого таїнства Подружжя і до життя у шлюбі є пастирською необхідністю для добра як самих наречених, так і для добра суспільства.

Актуальність нашого дослідження полягає у розкритті тих аспектів пастирського служіння, які мають стосунок до сучасного пастирства. Пастирське служіння у ділянці подружжя на сьогодні чи не одна з найважливіших ділянок служіння. Однак у нашій праці ми намагатимемось висвітлити напрацювання славних попередників, обравши об'єктом нашого дослідження спадщину греко-католицьких богословів кінця XIX – першої половини XX ст. про пастирську підготовку та опіку над подружжям.

Мета нашої праці в тому, щоб дослідити, як реалізовувалося пастирське служіння у XIX–XX ст. в ділянці приготування до подружнього життя та праці з сім'ями, взявши за основу нашої праці вчення греко-католицьких богословів кінця XIX – першої половини XX ст.: вл. Юліана Пелеша, о. Олександра Бачинського та о. Ярослава Левицького. Також джерельною літературою для нас є пастирські послання митрополита Андрея Шептицького: О супружестві і родині, Християнська родина, Перше слово Пастиря, О частім святім Причастю, О катехизації дітей, Про виховання в родині, Наука катехизму, Пастирське послання Єпископа Андрея до вірних проти введення цивільних розводів у подружній закон. Крім цього, часто будемо звертатися до окремих постанов Львівського Собору (1891 р.). Із сучасних досліджень цієї теми, найбільше будемо ґрунтуватися на матеріалах подружньої катехизи «Безпосереднє приготування до Святого таїнства Подружжя: Передподружжя катехиза».

Специфіка даної праці полягає у тому, що пастирська діяльність періоду кінця XIX – першої половини XX ст. нерозривно пов'язана із канонічним правом, особливо, коли мова йде про подружні перешкоди. Саме тому у нашій праці ми використовували напрацювання, які належать до предмету канонічного права, та застосували у деяких пунктах нашої дипломної роботи.

При написанні даної праці виникли певні труднощі, а найголовніша полягала у складності перекладу із староукраїнської мови, якою написані більша частина джерельних матеріалів нашого дослідження.

У дипломній роботі апліковано аналітичний, порівняльний та синтетичний методи дослідження. Аналітичний метод застосовуватимемо в ході дослідження джерел. Коли ж шукатимемо паралелей із сучасним пастирством, то використовуватимемо порівняльний метод. Синтетичним методом скористаємося опрацювавши праці богословів даного періоду, і цілісно представимо різні аспекти пастирської діяльності. У цьому сенсі годететика як наука слугуватиме, образно кажучи, магнітом для цих аспектів, який

надаватиме їм єдиного напрямку.

Наша праця складається з трьох розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та літератури. Перший розділ вводить поняття Подружжя, другий окреслює працю пароха над молодятами перед одруженням, а третій описує працю пастиря з сім'ями.

Перший розділ «Таїнство подружжя у вченні греко-католицьких богословів кінця XIX – першої половини XX століття», ми поділили на два пункти. У першому, назва якого «Генеза, суть і значення таїнства Подружжя» дослідимо розуміння Таїнства, його суть, значення та біблійні підстави, згідно із вченням представлених богословів. Звернемо увагу на те, що найважливішою підвалиною у подружжі є любов, яка укріплюється у присутності Бога в їх спільному житті. Зосередимося на тому, що головою християнського подружжя є Христос, тому у цьому святому таїнстві подруги не належать «до самих себе», а до Христа Ісуса. У другому пункті «Єдність та нероздільність християнського подружжя» наголосимо на властивостях християнського подружжя, згідно з поглядами тих же богословів. Також в процесі дослідження будемо зіставляти їх думки із сучасними богословами. Звернемо увагу на первинну величність подружжя, виявлену у Старому Завіті та підкріплену Христовим вдосконаленням закону Мойсея щодо подружжя.

Другий розділ нашої дипломної праці «Завдання пастиря у приготуванні молодят до таїнства Подружжя» відображає цілі, яких дотримується пастир при проведенні передподружньої катехизи. Цей розділ ми також поділили на два пункти, перший з яких «Передподружня катехизація наречених», також поділений на два підпункти — «Догматичне значення таїнства Подружжя» та «Моральний вимір Подружжя», у яких ознайомимось із пастирською діяльністю парафіяльного священика у сфері підготовки молодят до прийняття цього Таїнства та його кроки у методі навчання молодої пари, основні напрями, на які потрібно звертати увагу при проведенні катехизи. Зосередимо увагу на основних пунктах, які парох повинен донести нареченим, зокрема, повертаючись до попереднього розділу, пастир у науці повинен наголосити на нерозривності, святості та вірності подружжя. При дослідженні морального виміру Подружжя виокремимо застереження щодо неморальності у подружжі. Другий підпункт «Перешкоди щодо укладення подружжя, їхнє виявлення, виникнення та вирішення» присвячений баченню діяльності пароха у справах відкриття перепон з одночасним їх усуненням, якщо це можливо. Звернемо увагу на те, що пастирі повинні дотримуватися закону, щоб виключити неправосильність подружжя. Цей пункт також розділений на підпункти «Здержуючі перешкоди» та «Розриваючі перешкоди».

Третій розділ нашого дослідження «Пастирське ведення подружжя» ми поділили на два пункти. У першому пункті «Пастирська допомога пароха у вирішенні подружніх конфліктів» торкнемося проблематики опіки пастирем християнської сім'ї та намагатимемось дослідити важливість участі пароха у вирішенні подружніх непорозумінь. Цей пункт включає два підпункти. У першому — «Розлучення подругів» розглянемо проблематику розлучень та діяльність пастиря стосовно цієї проблеми, яка включає аналіз причин, які зумовили розлучення та дії, спрямовані на скасування такого, часто необдуманого рішення подружжя. Також окремо застановимось над випадками, коли подруги все ж можуть самовільно розлучитися. Розглянемо приклади причин подружніх конфліктів, сварок та розлучень. Другий підпункт «Мішані подружжя» присвячений дослідженню цієї проблеми та негативним наслідкам, які стосуються не

лише подругів, а й їхніх дітей та оточуючих. Другий пункт третього розділу «Процес воцерковлення подружжя» включатиме в себе духовне життя подругів. У першому підпункті «Духовне життя подружжя» підкреслимо важливість таїнства Покаяння та Євхаристії у житті сім'ї, їх вплив на взаємовідносини подружжя та процес виховання дітей. Звернемо увагу на термін «домашня церква» та особливості, які виділяють це поняття. А у другому підпункті «Пастирська допомога у процесі виховання дітей у подружжі» розглянемо значущість допомоги пастиря у вихованні дітей, його безпосередній вплив на навчання дітей християнських засад, а також самі методи, якими пастир може допомагати подружжю у християнському вихованні дітей. Наголосимо також на участь батьків у богослужіннях, молитві та прийманні Святих Таїнств, оскільки в такий спосіб, вони стануть взірцями для своїх дітей, а процес виховання буде успішнішим.

Цінність нашої праці — в аналізі методології душпастирства сім'ї згідно з творами греко-католицьких богословів кінця XIX – першої половини XX ст., що є важливим та корисним для розгляду та вирішення сьогодні проблем сімейного життя, підготовки до нього та його пастирського проводу.

ВИСНОВКИ

Метою нашої праці було дослідження завдань пастиря у підготовці молодят до подружжя, а також безпосередній провід подружжя згідно зі вченням українських греко-католицьких богословів кінця XIX – першої половини XX ст.

У першому розділі «Таїнство подружжя у вченні греко-католицьких богословів кінця XIX – першої половини XX століття» ми розглянули питання походження Таїнства Подружжя, шукали його біблійні підстави, головною з них є створення людини «чоловіком та жінкою». У першому пункті «Генеза, суть і значення Таїнства Подружжя» розкривали важливість цього Таїнства. Подружжя ще від початку було освячене Богом у Раю, а у Новому Завіті Христос підніс цей союз до висоти Таїнства. Подружжя ставши таїнством, встановленим Ісусом Христом єднає чоловіка і жінку в одне тіло — найбільшу спільність, в одну особливу історію життя для спасіння і освячення людей. У наступному пункті цього розділу «Єдність та нероздільність християнського подружжя» вели мову про природу християнського подружжя, а саме про його нероздільність, що потверджує апостол Павло в першому посланні до Коринтян: «Жінка — прив'язана до свого чоловіка, скільки віку його. Коли ж чоловік умре, вона вільна; за кого вона хоче, може вийти заміж, аби лише у Господі це було» (I Кор 7, 39).

Сьогодні є багато людей, які потрапили під вплив культури, що відкидає нерозривність подружжя і вважає занадто важким, і навіть неможливим, поєднання двох осіб у подружжі до кінця їхнього життя. Бог дає подружжю нерозривність як плід, знак і вимогу тієї абсолютно вірної любові, яку Він Сам дає людині і якою живе для Церкви. Також у цьому пункті ми розглядали ще один важливий аспект у подружжі — вірність, без якої подружжя між чоловіком та жінкою не може існувати. Зокрема, ми вказали, що зміцнення вірності відбувається через участь у святих таїнствах Сповіді та Євхаристії, у спільній молитві, прощенні, підтримці, а також безперервній боротьбі зі спокусами. У першому пункті другого розділу, назва якого «Передподружжя катехизація наречених», ми торкнулися проблематики опіки пастирем осіб, які виявили бажання одружитися. Велику увагу у цьому пункті також приділили передподружнім наукам для молодят, оскільки це є важливою складовою як для діяльності пастиря, так і для подальшого

життя молодого подружжя. Дана проблематика виявилася актуальною й сьогодні, оскільки багато молодих пар вступають у подружнє життя з неправильним баченням подружжя, побудованим на мріях та уявленнях, з очікуванням вигоди та задоволення для себе. Тому в цьому пункті ми намагалися окреслити, як пастир має ознайомити молодят з їх правами та обов'язками, перевірити наскільки молодята обізнані у правдах віри та у який спосіб відбуватимуться передподружні науки. А також зазначили базовий перелік тем, про які повинні почути наречені. Цей пункт включає в себе два підпункти, які розкривають дану проблему. Перший з них висвітлює таїнство Подружжя із боку догматичного богослов'я, а зокрема, звертаючи погляд на первісний задум Бога щодо подружжя, який був potwierджений Христом у Новому Завіті. Другий підпункт «Моральний вимір подружжя» окреслює відносини молодят один до одного та до своїх дітей. Також у цьому підпункті ми звернули особливу увагу на інтимне життя у подружжі, зокрема на правильне розуміння статевої, застановившись на тому, що в сучасному світі статевість сприймають викривлено та лише на біологічному рівні. До цього ж ми включили проблему плідності та контрацепції, зосереджуючись на тому, що сім'я повинна бути завжди відкритою на батьківство та материнство.

Велику увагу у цьому розділі ми присвятили другому пункту «Перешкоди щодо укладення подружжя, їхнє виявлення, виникнення та вирішення», де описали перепони, які можуть стати перед молодятами, а також аналізували діяльність пастиря у таких випадках. Цей пункт розділений на підпункти «Здержуючі перешкоди подружжя», «Розриваючі перешкоди подружжя» та «Поведінка пастиря при виявленні перешкод та їх вирішення». Присутність даного матеріалу у нашій дипломній праці пояснюється тим, що у зазначеному періоді (кінець XIX – початок XX ст.) пастирська діяльність була нерозривно пов'язаною із канонічним правом. Пастирська діяльність того періоду визначалася за принципом «зберегти канон і допомогти молодятам у тій чи іншій проблемі».

Третій розділ нашої праці стосується пастирського ведення подружжя, де ми у першому пункті «Пастирська допомога пароха у вирішенні подружніх конфліктів» розглянули, як пастир може допомогти подругам у вирішенні сімейних непорозумінь. Оскільки часто подруги не можуть самостійно впоратися з певними труднощами, тому потребують втручання зі сторони пароха, його підтримки та поради. Парох натомість має завдання примирити подругів та повернути до згоди, щоб у їхній сім'ї знову запанував мир. Також у цьому розділі проаналізували причини подружніх незгод та їх пастирське вирішення. До цього пункту ми внесли проблематику розлучення подругів та її причини. Другий підпункт цього розділу розкриває питання мішаних одружень, які також несуть певну небезпеку не лише для подругів, а й для їх майбутніх дітей.

У наступному пункті «Процес воцерковлення подружжя» ми намагалися опрацювати діяльність пастиря та звернути увагу на основні методи здійснення цієї роботи.

Розкривали, якою має бути участь християнського подружжя у Таїнствах Церкви, а саме: Сповіді і Євхаристії та їх значення для сім'ї. Ще вели мову про духовне життя подругів, яке має бути стержнем та основою благополуччя у сім'ї, оскільки воно їх освячує. Другий підпункт третього пункту описує працю пароха з дітьми та допомогу подружжю у процесі їх виховання, звертаючи увагу на науку і в храмі, і в сім'ї.

Звісно, пастирська опіка над подружжям окресленого періоду залишається актуальною й для сучасного пастирства. При цьому варто зробити особливий наголос на проведенні паралелей між тодішнім й сучасним пастирством, аналізуючи спільні та відмінні елементи. Адже лише в ґрунтовному порівняльному аналізі ми зможемо віднайти оптимальні й

ефективні методи новітнього пастирського служіння.

Наша робота не є вичерпною відповіддю у цій тематиці, а є лише спробою висвітлити та описати думки українських греко-католицьких богословів періоду кінця XIX – першої половини XX ст.